

פירוש

מעין פתיחה לסליחות. בתחילת הפיוט מעין תפילת "הנני העני", בה מסביר החזן מדוע הוא ניגש בשם כל הציבור בחלק השני מתואר מצבם הירוד של בני ישראל בגלות ובקשותיהם לישועה

פירוש המילים

כחדק – כקוץ (רד"ק מיכה ז כמו החדק שהוא הקוץ שהוא מכאיב כל הנוגע בו – ועיין שם בפרק)

שחוקי הדק – טחונים דק (כמו הדק היטב היטב הדק, בקטורת) – לחוצים מצרותיהם **בשום פנים אין בדק** – אין סדק לפתוח דרכו לזכות, בשום צד (= פנים) מלכים ב פרק יב והם יחזקו את בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק

נבר – נקי - "עם נבר תיתבר"
אפס – איננו בנמצא (גבר תמים)
נרפס – נדך, נרמס ("מרפסן איגרא")
מי יחופש – מי יימצא להתפלל בשם הדור **להפעיר** – לפתוח את הפה

פלל – תפילה

קדיש ועיר - דניאל פרק ד "עיר וקדיש מן שמיא נחת": רש"י מלאך שהוא ער לעולם וקדוש:

זחלתי – פחדתי: איוב פרק לב ויען אליהוא... ויאמר צעיר אני לזמים ואתם שישים על פי זחלתי ואירא...
רש"י: זחלתי – יראתי

בעד מחן – בגלל המחנה. בגלל הצורך בפעולה

זעק לחוות – צעקה להפנות

לחוקר בבחן – לחוקר ובוחן כליות ולב

יתור צחן – עודף של "ריח רע" – עברותבתחן – בתחנוני

בנפש רהב – בנפש יפה. ה' טובל מי שקוראו בנפש טובה

טרחם נשוא – לסבול את הטורח של המבקשים

יהב – לתת – לתת פרנסה

יקר חסדך עלי ירהב – כבוד חסדך יאיר עלי יען – בגלל

באהב – באהבה

ה' מתבקש להקשיב לתפילת החזן: כזקן ורגיל, כהגון במידות, כשלים בתפילה, ולא כגולם (שהוא לכאורה כזה) כדי שלא יהיה מבוויש, נכלם.

ממר – מאמר, ואולי – מרי, מרידה בה'

ואין להיאמר... נגדך: אי אפשר לפרט את צרכי העם לפני ה', יוצר הכל, הרועה והמנהיג

אליהו ואהי אבותינו

אין מי יקרא בצדק. איש טוב נמשל כחדק.

בקש רחמים בעד שחוקי הדק. בשום פנים אין בדק: נבר תמים ונבר אפס. נמר חסיד וצדיק נרפס. דור עני בעונו נתפס. דרכיו להגיד מי יחפוש:

הוספנו בהטאינו חמה להבעיר. המתנדבים בקני בית להפעיר. ומה יעצור בם רב וצעיר. ודוי ופלל לקדיש ועיר: זחלתי ואירא בעד מחן. זעק

לחיות לחוקר בבחן. הפרחקד ויתור צחן. חן איך אמצא בתחן: טוב לקוראיד בנפש רהב. טרחם נשוא ולכלכל ירב. יקרחסדך עלי ירהב.

יען קולי להאזין באהב: כהגון מדות ובתפילה שלם. בנקן ורגיל ולא כגולם. להחשב נגדך דכאי מלהבלם. לרוחתי וברה רחמיך מהתעלם: מרבים צרכינו ואין להאמר. מקצר ריח ומרוב מומר.

נגדך הפל יוצר חומר. נוהג ורועה צל ושומר: שורדנו כתורן הר בדידנו. סחי ומאוס הושם כבודנו. עננו ותננו מחיה בשעבודנו. עוד למנינד בקש

אבידנו: פקדת נגעי תוכחותיך שבוטים. פוורים פרודים ובגוים עבוטים. צפנים כסךך מריב ושפטים. צפית תפארתיך למו מבטים: קול כחך להב

חוצב. קצב טוב וחפופו קוצב. רעיד דופקים בקול עצב. רצות נדבתם ובקררם התיצב: שוקדים בצום לבם להכניע. שאונם מזעם כחדריך תצניע.

הובעים בלחש שפה להניע. האותם אלנאתמניע: Reader שמך אלהים חיים מתפאר. לחיים טובים ממך

נשאר. מקור חיים עמך מתפאר. הביטה ועננו ועינינו האר:

נוסח הסליחה מאתר "דעת"¹

מצבם הירוד של בני ישראל:

שורדנו כתורן – כמו עץ יחיד ששרד מיער, בודד על ההר

סחי – לכלוך; **מאוס** – דברים מאוסים

עוד למניינך בקש אבודינו: על פי יחזקאל לד (ז) אַתְּ הַאֲבֹדֶת אֲבָקֶשׁ וְאֶת הַנְּדַחַת אֲשִׁיב וְלִנְשָׁבֶרֶת אֲחַבֵּשׁ וְאֶת הַחֹלָה אֲחַזֵּק וְאֶת הַשְּׁמֵנָה וְאֶת הַחֶזֶק אֲשַׁמֵּיד אֲרַעְנָה בְּמִשְׁפָּט:

פקודת: פקדון, איסוף, גאולה. למי?

לאלה השבוטים – מוכים (שבט = שוט = מקל) בנגעי התוכחה.

עבוטים – ממושכנים – נמסרו לגויים לתשלום חובם ע"י ה', בעת החרבן

צפנם בסוכך – שמרם בביתך, בארצך

מריב ושפטים – מצרות ומכות

צפית תפארתיך למו מבטים – העם המחכים לראות בתפראת ה', עפ"י מגילה טו:

ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: עתיד הקדוש ברוך הוא להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק, שנאמר: ביום ההוא יהיה ה' צבאות לעטרת צבי [וגו']. מאי לעטרת צבי ולצפירת תפארה - לעושין צביונו ולמצפין תפארתו.... אמרה מדת הדין לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! מה נשתנו אלו מאלו? אמר לה הקדוש ברוך הוא: ישראל עסקו בתורה, אומות העולם לא עסקו בתורה.

קול כוחך להב חוצב – על פי: תהלים כט (ז) קוֹל ה' חִצָּב לְהַבּוֹת אֵשׁ:

קצב טוב וחילופו קוצב – נותן מידה כנגד מידה (מלכים א ו)

מִדָּה אַחַת וְקָצַב אֶחָד לְשָׁנֵי הַכְּרָבִים)

רעיק – בני ישראל

דופקים – מכים על לבם בוידוי

רצות נדבתם – רצה תשובתם

ובקרבים התייצב – ה' ינהיג את בני ישראל

שאונם – המונם (קול שאון מעיר)

מזעם בחדריך תצניע – תסתיר אותם מצרה ומזעם – הביאני המלך חדריו

בלחש שפה – תפילה שקטה, בלחשה

תובעים – מבקשים

להניע – לכיוון הגאולה

תאוותם – בקשתם. תמניע – תמנע, תאסור

שמך א-לוקים חיים מתפאר – אחד משבחי ה' הוא "א-לוקים חיים"

מקור חיים עמך מתבאר – מפורש בכתוב שמקור החיים הוא עם ה' – "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור". על בן

הבקשה היא שנישאר לחיים טובים, על ידיך

ועינינו האר בגזר הדין הטוב: עזרא פרק ט עֲתָה כְּמַעַט רָגַע הִיְתָה תַּחֲנֹה מֵאֵת ה' אֱלֹהֵינוּ לְהַשְׁאִיר לָנוּ פְּלִיטָה וְלִתֵּת לָנוּ

יְתֵד בְּמָקוֹם קָדְשׁוֹ לְהֹאִיר עֵינֵינוּ אֱלֹהֵינוּ וְלִתְתֵּנוּ מִחַיָּה מְעַט בְּעַבְדֵּתָנוּ